

Informe Fènix: un missatge esbiaixat sobre l'economia catalana

Jordi Roca Jusmet, Universitat de Barcelona

Recentment, destacats economistes han elaborat l'anomenat informe Fènix sobre la situació de l'economia catalana que consideren alarmant: "El país es dessagna" va ser l'expressió utilitzada pel coordinador de l'informe Xavier Roig en la roda de premsa de presentació (15/05/2025).

S'han difós tres documents de l'estudi (<http://informefenix.cat>): Nota de premsa (NP), informe versió resumida (VR) i Informe complert (IC). Cal llegir tots tres, rics en informacions, per trobar matisos i fins i tot algunes tensions entre aquests textos col·lectius i entre els seus apartats. Però com que la voluntat explícita dels autors és dirigir-se a institucions públiques i agents econòmics i socials i generar un "debat de país", em centraré sobretot en els termes i arguments que considero més controvertits de la NP i la VR.

El missatge principal de la NP és que durant el que portem de segle XXI "la majoria dels llocs de treball creats a Catalunya han estat en sectors de baixa productivitat i baixos salaris" que denominen "sectors altament subvencionats" i que generarien "un empobriment general". Donat que es destaca que aquests sectors de baixos salaris "només poden ser ocupats per persones immigrants" és difícil que el missatge que interpreti la majoria de lectors no sigui que l'aportació econòmica dels immigrants, poc productius, és inferior al que reben a canvi de la societat. I això es reforça pel fet que tant en la VR com a l'IC es parla sobretot de "salaris subvencionats" més que de "sectors subvencionats": el llenguatge en comunicació política és important!

Parlar de "sectors de baixa productivitat i baixos salaris" consolida la idea falsa -i molt popular- de que els salaris relatius baixos d'un sector s'expliquen per la seva baixa productivitat quan la única forma de comparar productivitats de sectors diferents és pel seu valor afegit per treballador i aquest depèn del salari, de forma que la causalitat funciona en sentit contrari: els salaris expliquen la productivitat tal com la mesurem. De fet això es contempla dins el propi IC i és precisament un dels autors, Miquel Puig, qui des de fa molt temps denuncia de forma clara als mitjans de comunicació la fal·làcia de la visió convencional. Si l'explicació dels baixos salaris fos la baixa productivitat no tindria sentit la pròpia proposta de l'informe -que comparteixo totalment- d'augmentar significativament els salaris mínims.

La definició de l'informe per determinar si un salari està o no subvencionat és la diferència entre, d'una banda, l'aportació del treballador/a al llarg de la seva vida en cotitzacions socials (incloent la part empresarial) i impostos i, d'altra banda, el que rep en forma de despesa en serveis públics. El càlcul, encara que difícil, és rellevant pels debats fiscals, però si volem evitar el perill d'estigmatitzar als treballadors i treballadores pobres com subvencionats per la societat cal destacar el següent. El que aporta una persona treballadora a la societat en termes econòmics és sobretot la seva feina i el que rep a canvi és el seu salari brut, sumant o restant el resultat de l'esmentat càlcul. Bé podem considerar que, com a regla general, qui treballa de forma continua cobrant salaris baixos -que no implica en absolut que el seu treball sigui menys necessari o "productiu"- aporta econòmicament més a la societat que aquells que, per la raó que sigui, tenen elevats ingressos.

Qui es beneficia dels baixos salaris? A més dels empresaris que els contracten, els que utilitzen els productes i serveis dels sectors en què treballen. Una part -en la què més s'insisteix en l'informe- són persones no residents a Catalunya, com turistes o importadors de productes

càrnics, i coincideixo totalment que el turisme massiu o l'engreix de porcs són especialitzacions nefastes. Aquí és justificat parlar d'empobriment econòmic i ambiental del país i és molt pertinent la proposta de reduir aquests sectors per la doble via d'augmentos salarials i de major fiscalitat. Ara bé, tenint en compte l'extensió del que s'anomenen "salari subvencionats" -que segons l'IC podrien ser "gairebé la meitat" (p.51)- els principals beneficiaris són els residents que tenen ingressos més elevats quan, per exemple, van al restaurant, compren a un comerç, o utilitzen servei domèstic o indirectament per l'abaratiment de l'obra pública. Aquests residents s'"enriqueixen" gràcies als baixos salaris. Si els salaris baixos augmentessin significativament de forma que fiscalment deixessin d'estar subvencionats, els usuaris d'aquests serveis en sortirien clarament perjudicats econòmicament (fins i tot si s'estalvien pagar el "subsidi fiscal"). Des d'aquest punt de vista la redistribució fiscal és una compensació només parcial al fet que els salaris siguin tan baixos: avançar cap a una societat menys polaritzada requereix menys desigualtat d'ingressos entre les persones treballadores però també més redistribució fiscal. Propostes de l'informe com augmentar el salari mínim van en aquesta direcció, però propostes com reduir l'IRPF a les rendes elevades del treball van en direcció contrària.

Aquest darrer comentari em porta a criticar l'afirmació de la VR segon la qual "la xifra que ens indica el benestar d'un país no és el seu PIB, sinó el PIB per càpita". El PIBpc ha estat totalment criticat com a indicador de benestar econòmic per moltes raons, una d'elles és que si comparem societats relativament riques, com és la catalana, els indicadors de salut i socials no tenen correlació clara amb el nivell de PIBpc i, en canvi, sí en general sí que hi ha correlació amb el nivell d'igualtat econòmica: menys desigualtat, millors resultats. L'estudi Fènix centra tot l'anàlisi en l'evolució del PIBpc argumentant a l'IC que "en el context internacional, Catalunya ja té una distribució de la renda relativament igualitària" (p.3), sorprenent afirmació quan la motivació principal de l'informe es diu que és l'augment dels salaris baixos. Es més, si tenim en compte que els darrers anys el denominador per calcular el PIBpc augmenta molt precisament per la immigració i que els nousvinguts tenen en general una renda inferior a la del conjunt de la població, aquest indicador poc ens diu sobre l'evolució mitjana de la renda dels que ja eren residents a Catalunya.

25 de maig 2026